

Asia: VN/15285/2021

HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtävayhtiön perustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

2 §. X Oy:n tehtävät ja toimiala

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhtiön tulisi toimia tuloksellisesti, mutta sen ensisijaisena tavoitteena ei olisi tuottaa liikevoittoa. Toimintaa tulisi ehdotuksessa harjoittaa niin, ettei se vääristä kilpailua. Momentissa säädettäisiin myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Onko teillä tähän lausuttavaa?

X Oy:n toiminta ei saa missään olosuhteissa vääristää kilpailua, mikä tulee olla koko yhtiön toiminnan peruslähtökohta. Hallituksen esitysluonnoksen pykälä on kirjoitettu vastaamaan tätä tarkoitusta, mutta perustelut ovat sen kanssa ristiriidassa, koska perustelujen mukaan (s. 39) kilpailua saisi kuitenkin vääristää vähäisessä määrin. Tämä ristiriita tulee poistaa ja perustelut on kirjoitettava vastaamaan pykälän sisältöä ja tarkoitusta.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että yhtiön tulisi välttää toimimista merkittävästi kilpailuilla markkinoilla ja valituilla toimialoilla olisi ohjeellinen markkinaosuuden yläraja. Nämä molemmat asiat tulisi lisätä myös lakipykälään.

Yhtiön toiminta ei missään nimessä saa olla laajuudeltaan samaa kuin Samhall Ab:llä, josta on muodostunut Ruotsissa markkinahäirikkö. Sivun 50 alun kirjaus "X Oy:n toiminta voisi laajimmillaan olla vastaavaa, mitä Ruotsin Samhall harjoittaa" tulee poistaa, koska muutoin on suuri riski siinä, että Välittäjä Oy:stä tulee vastaava "markkinahäirikkö". Samhall on Ruotsin suurin siivousyritys 11.000 siivoojallaan ja se on voittanut alihinnoittelulla isoja kilpailutuksia.

Esitysluonnoksessa sivulla 55 todetaan, että "Jos... liiketoiminnan markkinaosuus ei ylittäisi millään toimialalla 10 prosentin tasoa, kilpailuoikeudelliset riskit vähenisivät. Tämä ei poistaisi sitä, etteikö joissakin tilanteissa syntyisi merkittäviä pistemäisiä kilpailuhaittoja.", mutta missään ei kerrota mihin tällainen 10 prosentin rajan arvio perustuu. Tosiasiassa markkina voi olla hyvinkin suuri ja esimerkiksi yksityisellä siivousalalla lähes 10 %:n markkinaosuus voisi vääristää kilpailua.

X Oy:n tulisi ensisijaisesti keskittyä vain työvoiman vuokraukseen, koska osatyökykyisille olisi tarjota työtehtäviä esim. kiinteistöpalvelualan (mm. siivous ja kiinteistöhuolto) yrityksissä ja vuokratyövoima olisi alan yrityksille tervetullut keino työllistää osatyökykyisiä ja toteuttaa yhteiskuntavastuuta sekä näin ehkäistä X Oy:n markkinahäiriikköriskin toteutumista. Työvoiman vuokraus tulee lisätä lakipykälään. Työvoiman vuokraaminen X Oy:ltä helpottaisi osatyökykyisten löytämistä, koska vapailta työmarkkinoilta heitä on todella vaikea löytää. Lisäksi yritykset mieluummin vuokraisivat osatyökykyisiä, jolloin ei ole työkyvyttömyyseläköitymisen kustannusriskiä.

Toissijaisesti jos X Oy:n toiminnan rajaaminen pelkästään työvoiman vuokraukseen koettaisiin liian kapeaksi, lakipykälään tulee selkeästi kirjata, että X Oy saa tarjota palveluja vain sellaisille toimialoille, joilla ei ole yksityistä tai julkista tarjontaa ja kilpailua sekä mainita esimerkkinä muutama tällainen toimiala.

Esitysluonnoksen perusteluissa sivulla 50 kolmannessa kappaleessa todetaan, että ”yhtiö keskittyisi alkuvaiheessa vain yksittäisille toimialoille”. ”Mitä kilpailumasta toimialasta on kyse, sitä vaikeampi yhtiön on kasvattaa liikevaihtoa häiritsemättä alan kilpailua. Liiketoiminnan toimialan valinta olisi siten kriittistä liikevaihdon synnyttämisen ja sitä kautta työllistämispotentiaalin käyttöönoton kannalta.” Myöhemmin sivulla 51 mainitaankin yllättäen sopivina työtehtävinä esimerkiksi siivouspalveluiden, ravintolapalveluiden, rakennusalan, hoivapalveluiden ja kotipalveluiden tehtävät, jotka kaikki ovat hyvin kilpailtujen toimialojen työtehtäviä ja osa jopa erittäin hyvää fyysistä kuntoa vaativia tehtäviä. Näin olleen liiketoiminnan toimialan valinta juuri kyseisille kilpailuille toimialoille vaikuttaa hyvinkin oudolta lain tavoitteisiin nähden.

Lisäksi on hieman kyseenalaista, että yhteiskunnallista tehtävää hoitava valtion yhtiö voisi osallistua sekä julkisiin että yksityisiin tarjouskilpailuihin, kun yhtiön toiminnan luonteesta johtuen sen ei ole tarkoitus tehdä liikevoittoa (s. 51).

Pykälän 5 momentissa säädetään, että yhtiö tuottaa EU:n valtioneuvoston sääntelyssä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja (SGEI) ja että siihen sovelletaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Onko teillä tähän lausuttavaa?

Esitysluonnoksen mukaan X Oy:hyn sovellettaisiin EU:n SGEI-sääntelyä. Luonnoksen perustelut sivuilla 52-53 ovat hyvin erikoiset, sillä sääntelyn soveltaminen edellyttää esitysluonnoksenkin mukaan aina markkinapuutetta ja sitä, että kyse on kansalaisille tärkeän palvelun saatavuudesta. Luonnoksessa markkinapuutteen olemassaoloa ei juuri perustella ja perustelematta jää myös se, miksi palvelussa on kyse yhteiskunnan toimivuuden kannalta merkittävästä palvelusta. Jos Suomessa on 50.000-60.000 osatyökykyistä, joista puolet ovat jo töissä ja potentiaalinen kohdejoukko olisi noin 20.000-30.000 osatyökykyistä, niin miten 1000:n vaikeimmin työllistettävä osalta voidaan puhua yhteiskunnallisesti merkittävästä tehtävästä tai yhteiskunnan toimivuuden kannalta merkittävistä palveluista? Lisäksi esitysluonnoksessa on toimialoiksi suunniteltu mm. siivous-, ravinto-, hoiva- ja rakennusala, joilla ei nähdäksemme ole markkinapuutetta.

On tarkoituksenmukaista tehdä komissiolle virallinen valtiontukea koskeva ilmoitus, jotta varmistetaan järjestelyn asianmukaisuudesta ja tästä tulisi myös olla kirjaus esitysluonnoksessa.

3 §. Yhtiön toiminnan kohdistuminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiöön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Esitysluonnoksen mukaan kohderyhmään kuuluisivat myös ne henkilöt, joiden osalta "...on ilmeistä, ettei [työvoimapalveluilla] voida arviointihetkellä merkittävästi lisätä henkilön työllistymismahdollisuuksia ja työllistyminen muun työnantajan palvelukseen on epätodennäköistä". Tällainen kirjaus antaa TE-palveluille liikaa harkintavaltaa. Muut työvoimapalvelut on pitänyt kokeilla ensin, ennenkuin TE-palvelu harkitsee työnhakijan ohjaamista X Oy:n palvelukseen.

Pykäläluonnoksessa ja esityksen perusteluissa ei ole tarkkarajaisesti säädetty, milloin osatyökykyisen työnhakijan muu työllistyminen ei ole mahdollista sairauden, vian tai vamman takia. Esitystä tulee täydentää siten, että sääntelystä tulee riittävän tarkkarajaista ja kohderyhmään päätyvät ainoastaan ne henkilöt, joilla sairaus, vika tai vamma estää työllistymisen eikä sen syynä ole esimerkiksi puutteet osaamisessa tai työkokemuksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Ei lausuttavaa.

Mikä olisi perustettavalle erityistehtäväyhtiölle sopiva nimi?

.

-

Muita huomioita ja kommentteja esitysluonnoksesta

Onko teillä muuta lausuttavaa?

On hienoa, että osatyökykyisten työllistymismahdollisuuksiin kiinnitetään huomiota ja yritetään parantaa heidän työmarkkina-asemaansa.

Lisäksi on tärkeää, että kaikkien toimialojen yrityksille tulee mahdollisuus löytää osatyökykyisiä työntekijöitä Välittäjä Oy:n kautta.

Osatyökykyisten työllistymis- ja osallistumisastetta pitää saada nostettua ja myös asenneilmapiiriä on muokattava positiivisempaan suuntaan.

Kun osatyökykyiset ovat valmiita siirtymään mahdollisesti avoimille työmarkkinoille, yritykset tekevät mielellään yhteistyötä työpaikkojen löytymiseksi.

Lakipykälät

2 § 2 momentti

X Oy:lle ei tule sallia tytäryhtiöitä, koska ne olisivat keino kiertää X Oy:lle tarkoituksenmukaista toiminnan laajuutta ja sisältöä koskevia reunaehtoja. Tytäryhtiöitä koskeva virke tulee poistaa esitysluonnoksesta.

3 § 3 momentti

Esitysluonnosta laadittaessa ilmeisesti kaikkia työoikeudellisia näkökohtia ei ole otettu huomioon. Momentin perusteluja tulisi täydentää, jotta osatyökykyisen työoikeudelliseen asemaan ei liity epäselvyyksiä. Koska X Oy:n työntekijät ovat työsuhteessa yhtiöön, määräytyy osapuolten oikeudet ja velvollisuudet yksityisen sektorin työainsäädäntöä ja sosiaaliturvaa koskevien lakien mukaan. Tämä tarkoittaa myös työeläkevakuuttamista TyEL:n mukaisesti.

4 §

X Oy:n hallintoa koskevat säädösluonnokset eivät vastaa osakeyhtiölakia ja ovat ehdotetussa muodossaan vaikeita hallita ja ohjata. Lisäksi hallintoa koskevilta erikoismääräyksiltä puuttuu tyystin perustelut. Myös perustelut sille, miksi yhtiön tulosohejaus olisi työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla, puuttuvat. Selkeämpää olisi antaa tulosohejaus sille ministeriölle, jonka vastuulla on pääosa valtionyhtiöiden omistajaohjauksesta. Oikeat tahot eduskunnan sijaan antamaan määräyksiä X Oy:n toiminnasta ja taloudesta ovat yhtiön hallinto, omistajaohjaus ja viranomaisvalvoja. X Oy:n tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja talousarvion vahvistaminen pitää kuulua yhtiön omille hallintoelimille siten kuten osakeyhtiölaissa säädetään. Valtionneuvosto ei ole oikea taho näihin tehtäviin, koska se on olemassa muita tehtäviä varten.

5 §

X Oy:n hallinto tulisi rakentaa osakeyhtiölain mukaiseksi, jolloin sen elimiä ovat yhtiökokous, hallitus ja toimitusjohtaja. X Oy:n hallituksen jäsenten ja puheenjohtajiston valinta pitää kuulua yhtiökokoukselle. Valtio X Oy:n omistajana päättää yhtiökokouksessa, ketkä vastaavat yhtiön toiminnasta. Toimitusjohtajan valinta tulee kuulua X Oy:n hallitukselle, joka on vastuussa yhtiön toiminnasta ja jonka jäsenillä on oikeus ottaa ja erottaa toimitusjohtaja.

Lausuntoja antava neuvottelukunta ei ole oikea taho arvioimaan kilpailuhaittoja ja hinnoittelua. Tällaisen muodollisen neuvottelukunnan perustaminen on ihan turhaa byrokratian lisäämistä.

Kilpailuhaitat ja markkinavääristymät voidaan ehkäistä kirjoittamalla hallituksen esityksen perusteluihin ja pykäliin riittävän selkeät rajaukset ja ehdot. Vastuu hankinta- ja kilpailusäädännön ja X Oy:tä koskevan lainsäädännön noudattamisesta kuuluu viime kädessä yhtiön hallitukselle ja toimitusjohtajalle.

7 §

X Oy:n tilinpäätöksen vahvistamisen tulee kuulua yhtiökokoukselle. Yhtiökokouksen tulee päättää myös mahdollisen voiton käytöstä sekä muista toimenpiteistä, joihin yhtiön toiminnan ja talouden johdosta on tarpeen ryhtyä. Myös tilintarkastajien valinnan tulee kuulua yhtiökokoukselle. Koko 7 § on näin ollen tarpeeton.

Työttömyysturvalaki 2 a luku 15 § ja laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki 8 §

Hakeutumisen ja siirtymisen X Oy:n palvelukseen ei pidä muuttaa työttömyysturvan vastikkeellisuutta millään tavalla. X Oy:n palveluksessa oleville kohderyhmään kuuluville ei kuulu työnhakuvelvollisuus, koska he ovat jo työsuhteessa yhtiöön.

Perustelut

X Oy:n tehtävänä pitää olla valmiuksien antaminen työllistymiseen avoimille työmarkkinoille eikä pelkästään vain työllistymiseen (s. 42).

Sivulla 43 todetaan, että kohderyhmään kuuluvat "...voisivat tarkoin harkituissa tilanteissa tehdä työtä käyttäjäyritykselle työvoiman vuokrausta koskevin periaattein". Rajaus "tarkoin harkituissa tilanteissa" tulee poistaa tarpeettomana.

Esitysluonnoksen sivulla 45 mainitaan, että Ruotsissa on asetettu 40 prosentin vähimmäismäärä vaikeimmassa asemassa olevien rekrytoinneille ja Suomessa toteutettaisiin samaa työllistettävien osuuteen perustuvaa mallia. Tämän osuuden tulisi olla huomattavasti korkeampi, jotta X Oy:n palveluksessa olisi oikeasuhtainen osuus kohderyhmään kuuluvia.

Esitysluonnoksessa Samhallin aiheuttamat todelliset kilpailu- ja hinnoitteluongelmat ohitettu. Sivun 50 viides kappale ei pidä paikkaansa, koska Samhall käyttää alihankintaa, kun ei sillä ole tarpeeksi omaa työvoimaa. Lisäksi sivulla 72 kolmannessa kappaleessa on vähätelty Samhallin ongelmia ja sitä kohtaan esitettyä kritiikkiä. Samhallin markkinahäiriköinti ja kilpailuongelmat ovat olleet laajalti Ruotsin median huomion kohteena muun muassa kuluvan vuoden huhtikuussa ja lisäksi Ruotsissa on käynnistetty uusia prosesseja, joiden seurauksena Samhallin toimintaan voi tulla voi tulla merkittäviä muutoksia. Nämä tiedot olisi hyvä mainita esitysluonnoksessa.

Muuta

Hallituksen esitysluonnosta voisi selkeyttää, tiivistää ja täsmentää. Lisäksi selvitysmies Mäkisen raportin laaja referointi on tarpeetonta, pelkkä viittaus raporttiin tai lyhyt yhteenveto raportin pääkohdista riittäisi taustatiedoiksi.

Gramen Pia
Kiinteistöyönantajat ry